

פנים אל פנים עם אבן:

"אתנגד לממשלת אחדות עד פילוג!"

האחרות, שאותן תובע עתה המערך, הן נושא למשאומתן עם הערבים. תוכניות המערך הן עמדת פתיחה למיקוח הקשה והממושך, שיאפיין את הדיונים עם הערבים. אסור להתחיל את המו"מ מהסוף, ואיני רואה קדושה בנבולות 67, אבל רק ירושלים היא קו אדום עבורי."

העולם הזה: "ותוכנית אלון? האם היא איננה אולימפטיקית?" אבן: "לא. אין לי כל ספק שמפלגת העבודה תחרוג באורח משמעותי מתוכנית זאת, במסגרת מו"מ עם הערבים. אנחנו מוכנים למשאומתן עם ירדן כל שום תנאים מוקדמים, ומבלי לדרוש מחויבות מכשילה מראש להסכמי קמפדייוויד. הליכוד מעמיד תנאי זה, כדי למנוע כל אפשרות למגע רציני עם ירדן."

העולם הזה: "מדיניות החוץ. של ישראל, ובעיקר נושא מכירות הנשק והתיאומים הצבאיים, כלפי מרכז אמריקה ודרום אפריקה, נראים לך כשינוי או כהמשך? במה תתמך בקביעת החרש?" אבן: "אני מתנגד לתפקיד האסטרטגי המופרז שישלח ממלאת עתה."

האמריקאים דחפו אותנו לשירותים גלובאליים. המזיקים לאינטרס הישראלי. ישראל חייבת להישאר כוח איזורי בלבד."

לא נוכל להינדר ממכירות נשק, אבל יש להיזהר יותר, לא לתמוך במילחמות דיכוי. אני בעד פיתוח היחסים עם דרום אפריקה. אינני מעורבן די הצורך כדי להגיב על היחסים הצבאיים עם מדינה זאת."

העולם הזה: "ואם נאמר לך, שישלח משגרת כמויות גדולות של נשק לדרום אפריקה, ומאמנת את צבאה?" אבן: "זאת תהיה הפרזה בלתי רצויה."

העולם הזה: "כיצד תגיב אם פרס ירצה להרכיב ממשלת אחדות לאומית עם הליכוד?"

אבן: "אולי העניין הכלכלי ידחוף לכך את המפלגה. אני מתנגד לכך באורח עקרוני. הדמוקרטיה מחייבת חלוקה בין קואליציה לאופוזיציה. אני גם מתנגד לשיתוק המדיני הנובע מממשלה כזאת. הקו האדום שלי איננו רק סיפוח, אלא גם המשך השליטה על מיליון וחצי פלסטינים. אתנגד לקואליציה עם הליכוד בכל תוקף."

העולם הזה: "יצא לך שם של ותרן, פשרן, אפילו פחדן. למה אתה מתכוון במילים, בכלל תוקף?"

אבן: "סיכמתי על כך עמדה משותפת עם ח"כ אהרון הראל. אנחנו לא נלך לממשלה זאת — עד לפילוג!"

העולם הזה: "רק הראל, או גם אתה? תלך לפילוג על הנושא הזה?" אבן: "גם אני — ועד לפילוג!"

לפגישה עם העולם הזה מופיע אבן כמצב רוח מצויין. הוא התאושש, ככל הנראה, מהדחתו מתפקיד מועמד המערך לתפקיד שר החוץ, ומגיב על תהפוכותיו של הו"ר, שימעון פרס, בבדיחות עוקצניות, "לא לפירסום".

"טיבני הרבר", הוא אומר, "שהגבתי קשה אחרי שפרס הודיע שהתפקיד שמור לנכון. אחרי הכל, משרד החוץ הובטח לי פעמים רבות, אני מיקצוען מובהק בתחום זה, בעל מוניטין בינלאומי. אבל כרגע עליי להתגייס למאבק העיקרי נגד הליכוד. אני גם מבין שפרס היה נתון בלחץ אדיר. זאת היא אולי הבעיה העיקרית שלי. כאינטלקטואל אני מיטיב להבין גם את בעיותיו והתלכטיות של הצד השני..."

במיגרש הבית שלו, בלובי המפואר, אך השמרני, האנגלי מאור, של מלון המלך דויד, נראה אבן צעיר בהרבה מגילו, שופע ביטחון והומור, גאה בהצלחת הרבה שסיפרו הדיפלומטיה החדשה נחל בקרב עיתונאי היוקרה במערך. את קיטעי העיתונות (גארדיין, אובזרוור, ניו יורק טיימס דיילי טלגרף) הוא המציא להעולם הזה בעוד מועד, אפילו סימן קטעים נבחרים בדיו צהובה. הוא היה מוכן לשאלות בוטות, הרורשות ממנו בהירות מעבר לדיפלומטיה הרגילה שלו. כמה מתשובותיו היו יותר ממפתיעות.

העולם הזה: "האם תסכים, בתנאים כלשהם, למדינה פלסטינית עצמאית?" אבן: "המציאות הנוכחית אינה מאפשרת זאת. מכיוון שאש"ף לא שינה את עמדותיו ופועל נגד ישראל."

עם זאת, ריברתי פעמים רבות על מעין בנלובס, ואף יאסר ערפאת הזכיר אפשרות כזאת. הרשני להזכיר, שבנלובס מורכבת משלוש ישויות ריבוניות."

העולם הזה: "האם תסכים, בתנאים כלשהם, למר"מ על שלום עם אש"ף?" אבן: "אני שלם עם הניסוח במצע המערך, מכיוון שהסירוב לשוחח עם אש"ף הוא מנומק. מכאן משתמע שהפלסטינים עצמם יכולים לבטל, בפעולות ובהצהרות מדיניות, את הנימוקים המונעים כרגע משאומתן עימם. שלום עושים עם אויבים. אני מטיל ספק אם ערפאת אומנם רוצה שלום. הצהרותיו עד היום אינן מספקות. אין ספק שיש לאש"ף מפתח חשוב להערכות הפנימית בישראל. אם ערפאת יחקק את אנוור אלסאדאת — ישתנה הכל בישראל."

לפני יוזמת סאדאת לא היו מצליחים לגייס רוב להחזרת כל סיני. ויתור על איראולוגיה השוללת את קיום ישראל, והתנערות מהטרור, יחוללו שינויים מפליגים בעמדת הציונים בישראל כלפי הפלסטינים."

העולם הזה: "מה יחסך לאפשרות של ריבונות ערבית במזרח ירושלים, ביקעת הירדן, גוש עציון ורמת הגולן, בתמורה לשלום אמת?"

אבן: "רק ירושלים איננה עומדת למיקוח. כל הנקודות הטריטוריאליזם

והתיק ומר של אבן, להרכיב ממשלה. רבין הציע את משרד החוץ למפקדו בפלמ"ח, יאאל אלון, שנעתר להצעה, למרות שהבטיח במפורש לאבן שלא לעשות כן. בלחץ ראשי מפא"י הלך אבן לביתו של רבין, שהציע לו את משרד ההסברה.

סינה

מהולה בהערצה

כתב רבין פניקס שרות, בכר טאלית האופיינית לו: "הלא כל השנים, בתפקידו כשר החוץ, היה איש, שמסביר מדיניות של אחרים, ולא איש המחשבה המדינית". זאת היא רואה את הגדרה די קולעת של אבן, חרף העובדה שלעומת רבין האנליטי עצמו, אבן הוא הוגה מדיני מקורי ובעל שיעוריקמה.

אבן סירב בתוקף לרבין, מה גם שראש הממשלה החדש לא הציע לו סגנות. רבין מסכם את הפרשה, ללא היריה חרטה: "לא החשבתי את סגולותיו המדיניות, ודעתי לא השתנתה גם היום. אבן שמחזר לממשלה לא המעיט מערכה."

ההרחה מהממשלה גרמה נזק מועט לאבן. הוא המשיך להעניק לגיטימציה למתנה" לעמדה הסימפוטית ביסורה של המערך. אנשי ליכוד אמרו עליו, בטינה המהולה בהערצה, שהוא היה מסוגל להציג באו"ם את צברה ושאתילה כמעשה הומניטרי.

בפומבי הוא המשיך להצהיר, שהקו הירוק אינו מחוק אומנם, אך למפלגת העבודה אין מחויבות אליו. ההיפך הוא הנכון. יש לה, טעמים ביטחוניים והצדקות מישפוטיות, מדיניות וביטחוניות לדרוש ולקיים גבולות בניהגנה, כתביו, מאמריו ונאומו ברחבי העולם מוצפים ממש בהצטרפות כאלה, תמיד בנימה מתונה, ותוך הקפדה מדוקדקת להטיל על הערבים את האשמה על אהדתקרות לשלום.

כל זה לא מנע ממנו להיות בין מייסדי דוברי המרכז הבינלאומי של שלום במזרח התיכון, להציג אותו כארגון יג של כל תנועות השלום בישראל.

אבן כותר להתעלם מהעובדה, שעמדותיו הפומביות ואף עמדותו האמיתית בנושא ירושלים, מהוות מיכשול בלתי עביר לשלום במרחב. בראיון עם העולם הזה הוא מבטל את חשיבות כל ההצהרות האלה (מחוק לנושא ירושלים), ורואה בהן רק עמדות פתיחה במר"מ. אבל דבקותו בהחצת בסיפוח ירושלים המיוחסת על 100 אלף הפלסטינים שבה איננה מאפשרת שלום כלשהו, לא רק עם הפלסטינים, אלא גם עם ירדן, או ערב הסעודית. אין ספק שאבן מודע לכך. אבן אינו מקפיד בכל המיקרים על היושר האינטלקטואלי. היריעה קצרה, והדוגמות מופיעות בכל ספריו ומאמריו. שני מיקרים אופייניים:

● במאמר ביומן דבר, במאי 82, הוא הכחיש שממשלת גולדה מאיר, שבה כיהן כשר החוץ, דחתה את גישושי נשיא מצרים סאדאת לשלום, שום דבר לא נדחה וסאדאת לא גישה" כתב אבן. בשיתוח עם העולם הזה נשאל על הסיפור המופיע בסיפרו של הנשיא חיים הרוצו (שהוא גם גיסו של אבן) מילחמת יום הכיפורים. הרוצו סיפר שסאדאת שיגר כתב אמריקאי לגולדה, והציע לה לקיים שיחות שלום. גולדה סירבה אפילו לשמוע. אבן, בלא הנדר עפעף, אישר בשיחה עם העולם הזה את הסיפור המרשע והמרהים הזה.

● במאמר במערב, ביוני 83, ביקש אבן להפריך את הגירסה כאילו הצביע המערך בעד מילחמת הלבנון. הוא הביא סידרה ארוכה של נימוקים פורמאליסטיים, כדי לשכנע את הקוראים, שהכנסת לא התבקשה כלל לאשר את פתיחת המלחמה. בכך הוא ניסה לטשטש את העובדה שהוא עצמו וכל חברי מפלגת העבודה בכנסת (חוץ מינסי שריר) הצביעו נגד הצעת איהאמון של חר"ש, ובכך העניקו תמיכה פרלמנטרית כרוה לתוקפנות כלבנון. עצם האקט של אבן, וכמוהו גם נסיון ההטעיה לו, הם אופייניים.

שרון

ביולי אוגוסט 82 הוא כבר יצא נגד אנשי המערך, מסוגם של ח"כ רב כנמאיר ואימיר רון, שהתקפלו לפני שרון. הוא יצא נגד הבופוריה, כך כינה את האופוריה אחרי כיבוש הבופור (כלי קורבנות, כפי ששיק שרון למנחם בגין), הוקיע את חרות "שמאיד התנגדה להפסקת כל המלחמות".

הוא הגירר את "מילחמת ביירות" כאסון כבד, לעג בפה מלא להשוואה הנלווה של בגין בין ערפאת ובין היטלר, בין המצור על ביירות למצור על ברלין, טען שראשיהממשלה "משפיל את זכר השואה".

בהדרגה הוא התחיל להכות על חטא ההסכמה עם הליכוד בשלבים הראשון. גם המערך, כמו ארצות הברית, חטא בתמימות כאשר האמין שהמלחמה תסתיים אחרי 40 יום. אחרי הטבח במחנות הפליטים הוא כתב רשימה מצויינת בשם המפולת ובה הוקיע חברי מפלגת העבודה שהתמוגגו מהישיב בגין ושרון, וייעצו לעלות על השירה (של ההתלהבות מהמלחמה) בשם הפרגמטיות המפא"ית. הוא השתבח בכך שרוב פעילי מפלגת העבודה "שללו את המסע על ביירות מראשיתו ועד סופו". אבל גם במאמר זה הוא עדיין מהלל את השלבים הראשונים של הפלישה.

לא ניסים

ולא אסון

חדש מאוחר יותר, באוקטובר 82, הוא הציג עת עמדתו המעורבנת, שהיא גם היסוד העכשווי שלו על מלחמת הלבנון. הוא רואה בה כיצוע של שורת החלטות הרו"אסון, נגד עמדת האופוזיציה ותוך התעלמות מההסכמה הלאומית. ההתקדמות אחרי "הכטחת שלום הגליל", המצור על ביירות, הפריצה לביירות המערבית, וההחלטה להתייר לפלנגות להכנס למחנות הפליטים הביאו לכישלון מדיני ומוסרי עצום למדינת ישראל.

באותו קיץ וסתיו רוויידימים המשיך יריבו הגדול של אבן, יצחק

ובקליטת עליה.

קשה שלא לשאול את אבן: "מה זה 'הבטחנה', 'ניספצור', 'הנחתה', 'ספענו', 'גרמנו', 'החשבה היא מוכנת מאלה': 'הצבעתי נגד הצעת האיראמון בנושא המלחמה? 'ההישג הצבעתי? כתבתי על 'ההישג' גים? — כתבתי אז אני שותף?"

לעומת זאת ניתן לראות באבן מבקר עיקבי, חריף ואף שנון ונוקב, של כל הפעולות אחרי השלב הראשון, שנעשו בלבנון. הוא גילה רגישות רבה להיבטים האנושיים, הוקיע את הפוליטיקאים שגילו אדישות לגורלם של האזרחים הלבנוניים והפלסטיניים שניספו, נפצעו וגורשו עליידי אריאל

אבן, והצבעות כאלה בכנסת, הם שאיפשרו את הפריצה ללבנון, ואת כל הפעשים שאירעו לאחר מכן, גם כאלה שגרמו לאבן וזעזוע קשה וכן. בשלב מאוחר יותר מתח אבן מעין קרהפרדה בין שלב א' של המלחמה, עד 13 ביוני, שהיה "חינוי ועתידיהישיגים", ובין שלב ב', המשך המלחמה, המצור על ביירות והפריצה לביירות המערבית, שהיו "הריאסון". בסוף קיץ 82 הוא עדיין היילל את "ההישגים המצויינים" של המלחמה. עד 13 ביוני, אמר אבן (למעריב), הבטחנו את שלום הגליל, ניפצנו את הטיילים הסוריים סוכייטיים, הנחתנו מכה קשה על הצבא הסורי, פגענו אנושות במחבלים, גרמנו להגברת אמינותה של ישראל וכוחההרתעה שלה. זה בדיוק הזמן לחזור הביתה, ולעסוק בחינוך, בבנייה, בתעשייה

שגריר אבן בראשי ממשלת ישראל באו"ם (1958) קרא את הנאום שלך וזשכתנע!